

ע"פ 3183/16 - שלמה עופרי נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 3183/16

לפני: כבוד השופט ס' ג'ובראן
כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופט נ' סולברג

המערער: שלמה עופרי

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים
מיום 1.3.2016 בת"פ 14-10-26714 שניתן על ידי
כבוד השופט מ' יועד הכהן

תאריך הישיבה: ו' בטבת התשע"ז (4.1.2017)

בשם המערער: עו"ד ארז בר-צבי

בשם המשיבה: עו"ד סיגל בלום

בשם שירות המבחן: גב' ברכה וייס

פסק-דין

1. לפנינו ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים (השופט מ' יועד הכהן) בת"פ 26714-10-14, מיום 1.3.2016, במסגרתו הושת על המערער עונש של 8 חודשי מאסר בפועל; 9 חודשי מאסר על תנאי למשך שנתיים שלא יעבור עבירה של תקיפה בנסיבות מחמירות ממניע גזעני או של היזק בזדון; ופיצוי לאחד המתלוננים בסך של 1,000 ש"ח.

רקע והליכים

2. המערער הורשע על יסוד הודאתו במסגרת הסדר טיעון, בביצוע עבירת תקיפה בנסיבות מחמירות ממניע גזעני, לפי סעיפים 380 ו-382(א) בצירוף סעיף 144, לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין); ועבירת היזק בזדון, לפי סעיף 452 לחוק העונשין. על פי עובדות כתב האישום המתוקן, ביום 12.10.2014 עבדו המתלוננים בסימון חניות באזור התעשייה ברחוב יהודה המכבי בירושלים. באותה עת הגיעו למקום ברכבם המערער ואחיו, אליעזר עופרי (להלן: הנאשם 1). השניים קיללו את המתלוננים ואמרו להם שלא יעבדו במקום מכיוון שהם ערבים. בהמשך יצאו המערער והנאשם 1 מרכבם, האחרון נטל את המקל שעמו עבד אחד המתלוננים ושבר אותו. בתגובה ברחו המתלוננים מהמקום. לאחר מספר דקות שבו המתלוננים לחניה. המערער והנאשם 1 עזבו את המקום וקראו לאחיהם, דוד עופרי (להלן: הנאשם 3), לרדת מביתו כדי שסייע להם "לריב עם ערבי". לאחר שירד האחרון מביתו שבו השלושה לחניה, כאשר הנאשם 1 מצויד באלה מברזל והנאשם 3 באקדח גז. האחרון כיוון את האקדח לעבר המתלוננים ובתגובה אלה נסו לכיוונים שונים. המערער נטל את דלי הצבע עמו עבדו המתלוננים ושפך אותו. בהמשך רדפו המערער והנאשמים 1 ו-3 אחרי אחד המתלוננים, אשר ניסה לתפוס מחסה בתא שירותים שבתוך חנות מכולת. השלושה נכנסו בעקבותיו לחנות, עקרו את דלת השירותים והלמו במתלונן באמצעות אלת ברזל ויעה. כתוצאה מכך נגרמו לאחרון נפיחות וכאבים ביד שמאל, שריטה ליד עינו וכאבים בפניו. בהתפרצותם לחנות הפילו השלושה סחורה ממדפי החנות, ובתום המתואר אמרו לבעל החנות כי "הערבי ישלם על הנזק שנגרם".

גזר דינו של בית המשפט המחוזי

3. בגזר דינו עמד בית המשפט המחוזי על הערכים החברתיים המוגנים שנפגעו מביצוע העבירות, על הנסיבות הקשורות בביצוען ועל מדיניות הענישה הנהוגה. אשר לערכים המוגנים שנפגעו, ציין בית המשפט המחוזי את שלמות הגוף ואת הפגיעה בכבוד האדם הנובעת מהרקע הגזעני לעבירות. אשר לנסיבות הקשורות בביצוע העבירות, ציין בית המשפט המחוזי כי אלה אמנם נעדרו תכנון מראש, ואולם היה באפשרות המערער לעצור את מעשיו תוך כדי השתלשלות האירועים. נקבע כי חלקו היחסי של המערער בביצוע העבירות היה מרכזי וכי הנזק שהוא גרם, הן כלפי המתלונן והן כלפי החנות, היה משמעותי ושיקף אכזריות ואלימות שאין להן הצדקה. אשר למדיניות הענישה הנהוגה, בית המשפט המחוזי עמד על כך שעבירות מן הסוג שבהן הורשע המערער מחייבות, ככלל, הטלת מאסר בפועל, וזאת הן כביטוי לסלידה מן המעשים והן כדי לשמש אמצעי הרתעה. על יסוד האמור, קבע בית המשפט המחוזי כי מתחם הענישה ההולם עומד על 8-24 חודשי מאסר בפועל, ועקב כך נמנע מהתערבות בטווח הענישה שהוסכם על ידי הצדדים, אשר הוגבל ל-15 חודשי מאסר בפועל.

4. לאחר מכן, קבע בית המשפט המחוזי את העונש המתאים למערער בתוך מתחם הענישה. כשיקולים לקולה, התייחס בית המשפט המחוזי לפגיעה הצפויה במערער ובמשפחתו אילו יוטל עליו עונש מאסר בפועל, אך ציין כי אין המדובר בפגיעה חריגה; לנטילת האחריות מצדו של המערער ולאמפתיה שהביע כלפי הקורבנות; להיעדר עבר פלילי של המערער, חרף תקופת המאסר שאותה ריצה המערער במהלך שירותו הצבאי, לה לא ייחס בית המשפט המחוזי משמעות; לנסיבות חייו הקשות; ולחיסכון הזמן השיפוטי והתביעתי כתוצאה מהודאתו, לו העניק בית המשפט המחוזי משקל משמעותי. בית המשפט המחוזי קבע מחד כי לא מתקיימים סיכויי שיקום המצדיקים חריגה לקולה ממתחם העונש, ומאידך כי לא מתקיימים שיקולים של הגנה על שלום הציבור המצדיקים חריגה לחומרה. כמו כן, לא מצא בית המשפט המחוזי לנכון לקבל את המלצת שירות המבחן לגבי סוג העונש. על יסוד האמור, נקבע עונשו של המערער כפי שפורט בפסקה 1 לעיל. מכאן הערעור שלפנינו.

טענות הצדדים בערעור

5. בערעורו טוען המערער כי בית המשפט המחוזי החמיר בקביעת עונשו בתוך מתחם הענישה ההולם ומבקש מבית משפט זה להקל בעונשו. ראשית, סבור המערער כי בית המשפט המחוזי לא העניק משקל ראוי לנסיבות החיצוניות לביצוע העבירה, בהן היותו אדם נורמטיבי נטול עבר פלילי, אשר לא ביצע עבירות נוספות מאז האירועים מושא ערעור זה; הודאתו והאחריות שנטל למעשיו; תפקידו המשפחתי כאב לארבעה ילדים וכמפרנס היחיד למשפחתו, והנזק הצפוי להיגרם למשפחתו אם ישלח למאסר; ונסיבות חייו הקשות. שנית, גורס המערער כי היה על בית המשפט המחוזי להיעתר להמלצת שירות המבחן ולהטיל עליו עבודות שירות חלף עונש המאסר בפועל. לבסוף, טוען המערער לנסיבות מקלות לביצוע העבירה, בהן השפעתו של אחיו, הנאשם 1, והיעדר תכנון מראש לעבירה.

6. מנגד, סבורה המשיבה כי יש לדחות את הערעור. המשיבה גורסת כי יש להתחשב בשיקולי הרתעה לאור המניע הגזעני לעבירות. כמו כן, מציינת המשיבה את מעורבותו של המערער ברצף האירועים משלביו הראשונים, ואת העובדה שהמערער לא נטל אחריות לגבי המניע הגזעני למעשיו. לבסוף, מדגישה המשיבה את הצורך באחידות ענישה בין המערער לבין הנאשם 1, עליו הושת עונש מאסר של 12 חודשים לאחר שהורשע על יסוד הודאתו.

דיון והכרעה

7. לאחר עיון בגזר דינו של בית המשפט המחוזי ובנימוקי הערעור, ולאחר שמיעת הצדדים לפנינו, הגענו למסקנה כי דין הערעור להידחות.

8. הלכה ידועה היא שערכאת הערעור אינה מתערבת בחומרת העונש שנקבעה על ידי הערכאה הדיונית, אלא במקרים חריגים בהם העונש שנגזר חורג במידה ניכרת מרמת הענישה הנוהגת או הראויה במקרים דומים (ראו: ע"פ 5889/16 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (8.1.2017); ע"פ 3196/16 טספאנס נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (21.12.2016); ע"פ 4377/16 תורק נ' מדינת ישראל, פסקה 17 (6.10.2016); ע"פ 8376/15 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (18.8.2016)). לטעמנו, המקרה הנוכחי אינו נמנה על אותם המקרים המצדיקים התערבות, כפי שיובהר להלן.

9. המעשים שבהם הודה המערער הם חמורים, והפגיעה בערכים מוגנים בגין מעשים אלה היא משמעותית. בית משפט זה עמד לא אחת על הצורך בענישה מרתיעה על מנת להתמודד עם גילויי אלימות על רקע גזעני (ע"פ 3657/16 אל עוברת נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (25.1.2017) (להלן: עניין אל עוברת); ע"פ 7171/13 לוגסי נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (3.2.2015); ע"פ 3981/14 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (3.8.2014) (להלן: עניין פלוני); ע"פ 6204/13 סופר נ' מדינת ישראל, פסק דינה של השופטת ד'ברק-ארז (28.1.2014); ע"פ 9507/11 סביליה נ' מדינת ישראל, פסקה 16 (4.4.2012)). כן נקבע בעבר כי בהיעדר נסיבות חריגות, יש ליטות לעבר השתת עונש מאסר בפועל בעבירות שבוצעו על רקע גזעני (עניין אל עוברת, שם; ע"פ 5469/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה יז (13.4.2014)). בענייננו, הפגין המערער גילויי אלימות קשים כלפי המתלוננים. אין המדובר בפעולה אחת אשר בוצעה בלהט הרגע, אלא ברצף של מעשים שנועדו להטיל במתלוננים מורא ולפגוע בהם בשל מוצאם. יסודם הגזעני של מעשי האלימות שזור כחוט השני ברצף זה, והוא בא לידי ביטוי החל בקריאה כלפי המתלוננים שלא יעבדו במקום מכיוון שהם ערבים; עובר בקריאה לנאשם 3 להצטרף לאירוע כדי "לריב עם ערבי"; וכלה באמירה כלפי בעל החנות שניזוקה כי "הערבי ישלם על הנזק שנגרם".

10. לא מצאנו לקבל את טענת המערער לפיה היה מקום להתחשבות רבה יותר בנסיבות החיצוניות לביצוע העבירה, בהן אופיו הנורמטיבי, נסיבות חייו הקשות והפגיעה שצפויה להיגרם לו ולמשפחתו כתוצאה ממאסרו. בית משפט זה עמד בעבר על חשיבותו של המסר ההרתעתי בעבירות שבוצעו ממניע של גזענות (עניין פלוני, פסקה 9). הנסיבות האמורות הובאו בחשבון בעת שקבע בית המשפט המחוזי את עונשו של המערער בתוך מתחם הענישה ההולם, ואיננו מוצאים טעם להתערב בקביעתו זו. אשר להודאתו של המערער בעבירה ולאחריות שנטל על התנהגותו האלימה, ניצבת לו לרועץ כפירתו במניע הגזעני למעשיו, כעולה הן מתסקיר שירות המבחן שהוגש לבית המשפט המחוזי ביום 7.1.2017, והן מתסקיר שירות המבחן שהוגש לבית משפט זה ביום 29.12.2016.

11. אין בידינו לקבל את טענת המערער, לפיה היה מקום להטיל עליו ענישה מקלה יותר ולהסתפק בגזירת עונש שירותה בעבודות שירות בהתאם להערכת שירות המבחן. לעניין זה ידועה ההלכה לפיה תסקיר שירות המבחן, על אף הערכת מקצועיותו הרבה, מהווה המלצה בלבד ובית המשפט רשאי להפעיל את שיקול דעתו בהתחשב בכלל האינטרסים העומדים לפניו (ע"פ 4472/16 עווד נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (15.6.2016); ע"פ 6560/15 סריס נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (2.5.2016); ע"פ 2032/15 ממן נ' מדינת ישראל, פסקה 22 (11.8.2015); ע"פ 6341/14 בן איטשי נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (8.7.2015); בש"פ 5309/05 צמח נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (29.6.2005)). במקרה שלפנינו, לא ניתן לומר כי לא ניתנה התייחסות להמלצת שירות המבחן. בית המשפט המחוזי התייחס לתסקיר בגזר דינו ועל בסיסו, בין היתר, התחשב בנסיבות שעניינן לקיחת האחריות מצד המערער על מעשיו והבעת חרטתו עת קבע את מתחם העונש ואת עונשו של המערער בתוך מתחם זה. אמנם, בית המשפט המחוזי הגיע בסופו של יום למסקנה כי אין לקבל את המלצת שירות המבחן לגבי סוג העונש, אך זאת לאחר שבחן את ההמלצה לגופה, והפעיל את שיקול דעתו בגזירת עונשו של המערער, ולפיכך, איננו מוצאים מקום להתערב בקביעתו.

על יסוד האמור אף לא מצאנו לנכון להיעתר להמלצת שירות המבחן לדחות את הדיון שלפנינו על מנת להמשיך בהליך הטיפולי שאותו עובר המערער. בית משפט זה התייחס בעבר לשיקולים כבדי המשקל אשר ניצבים נגד המלצות לדחייה מטעמי שיקום, בהם האינטרס בסופיות הדיון, הפגיעה הנגרמת להרתעת היחיד והרבים מכך שהעונש ירוצה זמן מה לאחר ההרשעה, והשפעת הדחייה על שיקומם של נפגעי העבירה ועל הנאשם עצמו (ע"פ 1170/15 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 18 (11.1.2016); ע"פ 5936/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (14.1.2015)). במקרה דנן סבורים אנו כי ידם של שיקולים אלה על העליונה.

12. אין בידינו לקבל גם את טענת המערער בכל הנוגע לנסיבות הקשורות בביצוע העבירה. בית המשפט המחוזי נתן את דעתו הן להשפעה האפשרית מצד אחיו של המערער והן להיעדר התכנון מראש, ואיננו מוצאים להתערב במשקל שייחס לנסיבות אלו. יתר על כן, מקובלת עלינו הבחנתו של בית המשפט המחוזי, לפיה אופיו המתמשך של האירוע סיפק למערער צוהר להימלך בדעתו, אך הלה בחר להמשיך ברצף המעשים התוקפני. אשר על כן, דין הערעור להידחות.

13. סוף דבר, הערעור נדחה. על המערער להתייצב לתחילת ריצוי עונשו בבימ"ר "ניצן" ברמלה ביום 3.4.2017. לא יאוחר משעה 10:00, או על פי החלטת שב"ס, כשברשותו תעודת זהות או דרכון. על המערער לתאם את הכניסה למאסר, כולל האפשרות למיזן מוקדם, עם ענף אבחון ומיזן של שב"ס בטלפונים 08-9787377 ; 08-9787336.

ניתן היום, י' באדר התשע"ז (8.3.2017).

שופט

שופט

שופט
